

CONSIDERAȚII PRIVIND PROTECȚIA INTERNAȚIONALĂ A DREPTURILOR OMULUI

Prof. univ. dr. Florica BRAȘOVEANU

Universitatea Ovidius din Constanța, Romania

floriordache@yahoo.com

Prof. univ. dr. Constantin ANECHITOAIE

Universitatea Ovidius din Constanța, Romania

anechitoae@yahoo.com

Abstract: Considerations on the international protection of human rights.

The issue of human rights protection took on a new dimension in the contemporary period, when the problem of the existence and maintenance of the human species on earth was imposed on humanity with all its harshness.

The General Assembly of the United Nations adopted the Universal Declaration of Human Rights on December 10, 1948. Thus, for the first time in human history, it is possible to incorporate all categories of rights into a universal political and legal document.

They emphasized the well-thought-out concept of human rights and freedoms, so that, much later, the protection and observance of human rights became an inseparable condition of the rule of law and its international recognition as a democratic state.

Keywords: *Human rights, legal protection, fundamental freedoms.*

1. Introducere

Din perspectiva dreptului pozitiv, apariția și evoluția primelor instrumente juridice de protecție a drepturilor și libertăților omului au formulat ulterior conținutul conceptului de drepturi ale omului, care au apărut în lupta diverselor categorii sociale împotriva absolutismului feudal.

Primul text cunoscut în istorie este *Magna Carta Libertatum* proclamată în Anglia de către Ioan fără de Țară în anul 1215. Baronii și episcopii englezi obțin o serie de privilegii și garanții procedurale de la rege. Conținutul acestui document prevedea: „Nici un om liber nu va putea fi arestat sau

întemnițat, sau deposedat de bunurile sale, sau declarat în afara legii, sau exilat, sau lezat de orice manieră ar fi și noi nu vom purcede împotriva lui și nici nu vom trimite pe nimeni împotriva lui, fără o judecată loială a egalilor sau în conformitate cu legea țării”.

Este incontestabil că problema drepturilor fundamentale și a libertăților omului va continua să fie o preocupare a marilor filosofi în deceniile următoare. Problema protecției drepturilor omului a trecut într-o nouă etapă de dezvoltare la sfârșitul secolului a- XVIII-lea reușind să îmbrace forma sistemului contemporan al drepturilor și libertăților omului.

2. Evoluția conceptului de drepturi ale omului

Drepturile fundamentale sunt drepturi subiective stipulate în normele juridice pentru a asigura persoanei posibilitatea de a participa la relațiile juridice.¹

Drepturile fundamentale ale omului sunt drepturi esențiale pentru fiecare ființă umană sau pentru fiecare cetățean în interiorul granițelor statului său. În funcție de această caracteristică, care este cea mai importantă prin caracterul său definitiv, pot fi identificate drepturile fundamentale în ampla categorie de drepturi subiective, ca drepturi pe care le au toți participanții la raporturile juridice. Această caracteristică de esențialitate pe care o au drepturile fundamentale este remarcată și discutată încă din timpul iluminismului francez, când s-a susținut că drepturile omului sunt daruri ale naturii ce nu pot fi atinse.²

Plecând de la ideea existenței ființei umane în afara voinței statale sau a comunității în care aceasta ființă apare prin naștere, s-a constituit categoria drepturilor naturale, denumită apoi de specialiști prin diferite sintagme: libertăți necesare, drepturi esențiale, libertăți importante, făcându-se deja de la început o suprapunere semantică între termenul de drept și cel de libertate. De aceea, atunci când se pune în discuție problema drepturilor sau libertăților fundamentale, se face, în mod necesar, precizarea că acestea au cea mai mare importanță atât pentru individ - fie că este sau nu cetățean al unui stat-cât și pentru statul cu care acest individ este în raport juridic, dar și pentru societatea umană în ansamblul său, pentru că fiecare

1 Neamțu Elena Ancuța, „Sistemul european de protecție a drepturilor omului”, în *Analele Universității „Constantin Brâncuși”, Târgu Jiu, Seria Științe juridice*, Nr. 1/2008.

2 Popescu Cornelii Liviu, *Protecția internațională a drepturilor omului. Surse, instituții, proceduri*, București, Editura All Beck, 2000, p. 24.

dintre libertățile fundamentale constituie o baza pentru celelalte drepturi ale omului sau ale cetățeanului.³

Experiența existenței sociale îndelungate l-a învățat pe om să-și ocrotească interesele individuale prin armonizarea acestora cu cele colective instituind sistemul statal și instituția juridică a drepturilor. Omul, ca individ social, este titularul celor mai multe dintre drepturile și libertățile cuprinse în textele de lege. Cele care au cea mai îndelungată tradiție și s-au impus prin importanța lor sporită atât pentru individ cât și pentru societate au devenit drepturi fundamentale. Conceptul reflectă o apreciere subiectivă și dinamică deoarece aceste drepturi sunt diferit inventariate de la o epoca la alta sau de la un stat la altul.⁴

Apariția unei concepții unice privind definirea și identificarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor capătă o rezolvare pozitivă și ascendentă doar prin procesul de armonizare a drepturilor naționale cu principiile documente de drept internațional din domeniul drepturilor omului.

La nivelul dreptului internațional s-a produs o cristalizare ideologică și de conținut cu privire la clarificările necesare pentru definirea de drept al omului. Astfel, putem concluziona că drepturile sunt cuprinse în acte juridice deosebite ca urmare a unei selecții datorată importanței pe care o au acestea. Selectarea și înscrierea acestor drepturi în textele constituționale sau ale declarațiilor de drepturi este în mod evident cea mai clară și indiscutabilă confirmare juridică a valorii deosebite pe care o au aceste drepturi în raport cu celelalte drepturi.

Ca atare, drepturile și libertățile fundamentale ale omului au devenit o instituție a dreptului constituțional, iar importanța acesteia constă în faptul că se instituie pentru sistemul statal obligația de a le garanta. Criteriul aprecierii unui stat ca fiind constituțional sau după capacitatea sa de a garanta drepturile fundamentale și de a asigura separația puterilor este menționat încă din 1789 prin conținutul art. 16 al Declarației Drepturilor Omului și Cetățeanului. Potrivit prevederilor acestui articol: „o societate în care garanția drepturilor nu este asigurată, nici separația puterilor determinată, nu are constituție.”⁵

3 Selegean M., *Jurisprudență CEDO - studii și comentarii* – , Institutul Național al Magistraturii, 2005, p.123.

4 Mazilu Dumitru, *Drepturile omului. Concept, exigențe și realități contemporane, ediția a II-a*, București, Editura Lumina Lex, 2003, p. 124.

5 Mititelu C., „Provisions of Principle with European Constitutional Value on the „Persons’” Right to Freedom and Security”, în *Journal of Danubius Studies and Research*, vol. VI, nr. 2/2016, pp. 158-165.

Libertatea a constituit una dintre componentele programatice cuprinsă în deviza revoluționarilor francezi de la 1789 și prin conținutul său prezintă o poziție evidentă față de conservatorismul și intoleranța feudală. Prin consolidarea instituției statale, treptat s-au stabilit relații juridice, bine conturate, între stat și cetățenii săi, relații concretizate prin obligații și drepturi reciproce. Libertățile sunt primele recunoașteri de drept care au fundamentat categoria drepturilor omului, ca o exigență a individului în opoziție cu autoritatea publică.⁶

O libertate reclamată de individ nu angajează și nu obligă o autoritate publică pentru că aceasta există, are caracter evident și natural, dar reclamă din partea autorității o atitudine de recunoaștere și de abținere care să nu limiteze manifestarea individuală sau însăși existența individului.⁷

Unii autori disting libertățile publice de libertățile private. Aceștia pornesc de la ideea că libertățile publice sunt manifestări în virtutea cărora individul își alege singur comportamentul în diverse domenii de relație socială: sunt puteri recunoscute și garantate de dreptul obiectiv prin asigurarea protecției sociale. Se consideră că libertățile publice se identifică în raportul dintre persoana și organele de stat. Diferit de acest raport este cel care privește relația dintre individ și alți indivizi realizând raporturi strict interindividuale în baza unor libertăți private. Această teorie este criticabilă deoarece și raporturile interindividuale sunt reglementate și garantate de autoritate, respectiv instituția statală.⁸

În prezent din punct de vedere juridic între drept și libertate se pune semnul egalității; este vorba de o singură noțiune juridică pentru că dreptul este o libertate și libertatea este un drept.

Protecția drepturilor omului asigură umanității, privită ca un tot unitar, ca o masă omogenă, în care discriminarea nu își are rostul și nici locul, un nivel de existență decent. Se folosesc deseori cuvinte mari pentru a se justifica necesitatea protejării drepturilor umanității, care pot părea la nivelul destul de dezvoltat al societății actuale uneori inutile, însă în mod paradoxal, deși acest nivel este dezvoltat, cel puțin pe plan european, dar nu

6 Florica Brașoveanu, *Evoluția istorică a problematicii drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2020, p. 217

7 Mititelu C., „The Human Rights and the Social Protection of Vulnerable Individuals”, în *Journal of Danubius Studies and Research*, vol. II, nr. 1/2012, pp. 70-77.

8 Voicu Marin, *Protecția europeană a drepturilor omului, teorie și jurisprudență*, București, Editura Lumina Lex, 2001.

numai, conștientizarea faptului că suntem egali în fața legii și că respectul, juridic, dacă mai mult nu se binevoiește, este o valoare indispensabilă în cadrul oricărei colectivități, nu este una unanimă.⁹

Am abordat tema legată de protecția drepturilor omului datorită actualității sale, dar și a numeroaselor probleme care se nasc în practică. Cadrul legislativ este complex și complet, protecția este asigurată teoretic, însă aplicarea acestora naște deseori probleme. Așadar, prin drept se înțelege posibilitatea unui om de a face sau nu face ceva ceea ce legea îi permite. Este ceea ce literatura de specialitate numește dreptul subiectiv.¹⁰

Astfel, omul beneficiază de anumite drepturi inerente tuturor ființelor umane oriunde s-ar afla, indiferent unde s-a născut sau locuiește, indiferent de locul în care muncește, drepturi de care un om nu poate fi deposedat, indiferent de gen, orientare sexuală, opinie, apartenență politică, convingeri, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate sau orice alte motive.

Totodată, semnificația unui concept e modelată în sfera altor concepte ce i se atașează și îl susțin. Conceptele, ca unități ale unei teorii politice, nu sunt produse în vid, ci sunt susținute de o mulțime de termeni corelați. Astfel, conceptul de drept este legat de alte concepte ca acelea de libertate, egalitate sau individualitate, iar orice utilizare practică a cuvântului „drept” va fi corelată cu anumite semnificații specifice, extrase din spectrul semnificațiilor posibile ale conceptelor adiacente.

Teoriile asupra naturii drepturilor s-au dezvoltat în două mari categorii, respectiv teoria drepturilor naturale și cea care neagă existența acestora. Potrivit primei teorii, care susține existența drepturilor naturale, fiecare om se bucură de o serie de drepturi inalienabile, adică orice individ deține anumite drepturi pe care nimeni nu i le poate lua, în nicio situație. Cel mai important drept natural este dreptul la viață. Teoriile care neagă existența drepturilor omului sunt reprezentate de ideologiile regimurilor totalitare, respectiv regimul nazist, fascist și stalinist.¹¹

9 Mititelu C., „The Right to Life. From the Prevention of Torture and Inhuman Punishment to the Abolition of the Death Penalty”, în *“Ovidius” University Annals, Economic Sciences*, Series Volume XIII, Issue 2/2013, pp. 128-133.

10 Zlătescu Irina Moroianu, *Drepturile omului – Un sistem în evoluție*, București, Institutul Român pentru Drepturile Omului, 2008.

11 Dură N. V., „General Principles of European Union Legislation Regarding the Juridical Protection of the Human Rights”, în *Journal of Danubius Studies and Research*, vol. III, nr. 2/2013, pp. 7-14.

Aceste teorii au fost dezvoltate în secolul al XX-lea și au procedat la o negare sistematică a drepturilor omului, respingându-le orice fundament, inclusiv acela al demnității fiecărei ființe umane și a valorii lor egale.

3. Rolul Organizației Națiunilor Unite în dezvoltarea sistemului internațional de protecție a drepturilor omului

Punctul de plecare și fundamentul realizărilor în domeniul drepturilor omului pe plan mondial a fost reprezentat de adoptarea Cartei Organizației Națiunilor Unite, la 26 iunie 1945. Documentul internațional care marchează o nouă etapă în domeniul drepturilor omului este reprezentat de adoptarea printr-o rezoluție de către Adunarea generală a ONU la data de 10.12.1948 a Declarației Universale a Drepturilor Omului. Declarația a scos drepturile omului din granițele naționale și le-a declarat o problemă a umanității. Astfel, s-au pus bazele unei noi filozofii în domeniu, în baza căreia s-au realizat noi construcții constituționale și legale, s-au realizat structuri politico-juridice (comisii, comitete, Curtea Europeană a Drepturilor Omului etc.). Pe baza Declarației și în spiritul ei avem astăzi instituția drepturilor omului, exprimată funcțional și organizatoric atât la nivel național, cât și universal. Astfel, Declarația proclamă respectarea drepturilor la egalitate a oamenilor, la nediscriminare, la viață, securitate și libertate și alte drepturi civile și politice și drepturi economice, sociale și culturale.¹²

Deoarece nu îmbracă forma unui tratat internațional, Declarația nu are putere juridică obligatorie, deci nu creează obligații directe în sarcina statelor, reprezentând mai mult o recomandare în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.¹³

Organizația Națiunilor Unite Drumul a creat astfel posibilitatea adoptării unor instrumente pentru promovarea și protecția drepturilor omului la nivel regional (European, American și African). Pe plan regional european, Consiliul Europei este organismul care a pus bazele fundamentării unui sistem regional de protecție a drepturilor omului.¹⁴

12 Mititelu C., „The European Convention on Human Rights”, în 10th Edition of International Conference *The European Integration – Realities and Perspectives*, Galati, Danubius University Press, 2015, pp. 243-252.

13 Dură N. V., „The Universal Declaration of Human Rights”, în *EIRP Proceedings*, Vol. 10, Galati, Danubius University Press, 2015, pp. 235-242.

14 Florica Brașoveanu, *Evoluția istorică a problematicii drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2020, p. 219

Demnitatea umană nu este numai un drept fundamental, dar constituie el însuși punctul de plecare pentru existența reală a drepturilor fundamentale. Toate drepturile regăsite în Cartă trebuie folosite în concordanță cu demnitatea persoanei umane, aceasta fiind însăși baza drepturilor fundamentale. Demnitatea este o calitate a ființei umane și presupune existența unei conștiințe a propriei valori, dublată de modestie și corelată cu conștiința valorii celorlalți. Demnitatea umană este un criteriu de apreciere între oameni. Fiecare om își dorește demnitate. Ea vine din propria fire, dar, desigur, și de alți oameni. Ea vine din și de la om, și se reflectă în om. Astfel, demnitatea umană constituie însuși fundamentul drepturilor omului, acesta reprezentând nucleul de bază care generează, în mod natural, celelalte drepturi și libertăți.

Dreptul la viață este dreptul suprem al tuturor ființelor umane. Este primul drept al omului, de care acesta se bucură, fără nicio îngrădire. Este un drept absolut, nu există nicio derogare de la acesta și se caracterizează prin universalitate. Acest lucru înseamnă că dreptul la viață aparține tuturor oamenilor, fără a face diferență de sex, rasă, naționalitate sau orice altă formă de discriminare. Din acest motiv, dreptul la viață nu se poate limita numai la reglementările interne ale fiecărui stat, fiind necesară garantarea acestuia la nivel internațional, prin intermediul tratatelor și convențiilor. Deși este cel mai important drept, omul nu a fost permanent titularul său. Amintim aici, situația sclavilor, care nu aveau niciun drept, nici măcar dreptul la viața lor, acesta aparținând stăpânului lor, ei fiind asimilați lucrurilor.¹⁵

Dreptul la viață, consacrat în articolul 2 din Cartă este un principiu esențial, fiind însăși condiția necesară pentru a se bucura de celelalte drepturi ale omului, așa încât fără exercițiul acestui drept, celelalte drepturi garantate de Cartă nu își mai găsesc aplicabilitatea.

Protecția drepturilor omului a cunoscut de-a lungul timpului un proces de transformare¹⁶, tratat normele juridice au îmbrăcat o formă convențională.

15 Mitițelu C., „The Right to Life. From the Prevention of Torture and Inhuman Punishment to the Abolition of the Death Penalty”, în *“Ovidius” University Annals*, Economic Sciences Series Volume XIII, Issue 2, 2013, pp. 128-133.

16 Neamțu Elena Ancuța, „Sistemul european de protecție a drepturilor omului”, în *Analele Universității „Constantin Brâncuși”*, Târgu Jiu, Seria Științe juridice, Nr. 1/2008, p. 141.

Angajamentul statelor în privința drepturilor și libertăților fundamentale este descris drept obligația fiecărui stat-parte de a lua măsuri, individual sau cu asistență și cooperare internațională, pentru a asigura deplina realizare a acestora, incluzând cu deosebire măsuri legislative, care să aibă un caracter deliberat, concret și să urmărească atât de precis, pe cât posibil, realizarea obligațiilor recunoscute în tratate, convenții și pacte la care au luat parte. În lumina acestor considerente, lucrarea vine să întărească nu doar necesitatea unui cadru legislativ optim de consacrare a drepturilor omului, dar și mecanisme prin intermediul cărora acestea să fie protejate, în vederea prevenirii acțiunilor de încălcare a acestora.

Drepturile fundamentale și protecția acestora efectivă, în prezent, au un impact global atât de puternic încât acestea sunt considerate ca fiind condiții ce se iau în considerare în vederea încredințării instituțiilor competente legislative, executive și judiciare care să exercitate interesul public al comunității. Acestea sunt linii directoare pentru politicile ce urmează să fie puse în aplicare de către instituții ale statului, în conformitate cu Constituția, limitându-și competențele în vederea asigurării că cetățeanul rămâne individ liber, membru al comunității sale. Într-un sistem complex, precum cel al Uniunii, sunt stabilite ca dispozitive supranaționale, complementare instituțiilor naționale, drepturile fundamentale consacrate și clar definite, astfel încât instituțiile naționale să poată face față provocărilor ce nu pot fi soluționate de statele lor naționale.¹⁷

Uniunea Europeană reprezintă mai mult decât promisiunea unui trai mai bun. Este un sistem complex de drepturi și obligații, un actor major pe scena politică și economică internațională, precum și un forum de dialog și negociere a intereselor locale, regionale, naționale și transnaționale. Înțelegând cum funcționează Uniunea Europeană și folosind avantajele pe care le oferă, fiecare poate contribui la propria bunăstare, iar în același timp, înțelegând mecanismele de decizie, dinamica unor politici și instituții la nivel european, fiecare poate înțelege mai bine dacă propriile interese sunt reprezentate corect și dacă drepturile și libertățile îi sunt respectate.¹⁸

17 Dură N. V., „Rights”, „Freedoms” and „Principles” Set out in the Charter of Fundamental Rights of the EU”, în *Journal of Danubius Studies and Research*, vol. VI, nr. 2 (2016), pp. 166-175.

18 Buergethal Thomas, *Dreptul Internațional al drepturilor omului*, București, Editura All, 1996, p. 23.

Din considerentul nevoii de cooperare, aderare la toleranță, identificarea echilibrului politic și social între valorile culturale a tuturor popoarelor, deși poate fi considerată o soluție pur ideologică, consider că este necesar elaborarea unei carte etice a popoarelor. Carta să reprezinte codificarea cu vocație universală a tuturor dispozițiilor ce reglementează și garantează, la nivel internațional, drepturile omului și libertățile fundamentale, fiind în prezența unei globalizări a valorilor și principiilor în materia drepturilor omului.

4. Concluzii

Drumul de la Codul lui Hammurabi la instrumentele moderne de protecție a drepturilor omului, precum Convenția pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale, a fost unul lung și plin de obstacole. Însă, finalitatea acestui drum, o finalitate temporară, pentru că sfera de protecție a drepturilor continuă să fie lărgită, este una mulțumitoare, cel puțin la nivel european.

Protecția drepturilor și libertăților fundamentale nu este însă o constantă a istoriei universale, ținând cont de faptul că, până în secolul al XIX-lea stăpânii de sclavi și proprietățile alcătuite din sclavi de origine africană erau un peisaj obișnuit al societății americane, dar și a celei europene, spre exemplu în Franța, unde sclavia a funcționat până la a doua Republică Franceză, în 1848.

Astfel, drepturile omului sunt prezentate ca esență a naturii umane tocmai pentru că aceste drepturi se nasc în favoarea individului o dată cu nașterea fizică a acestuia; și chiar de la naștere, fiecare om deține, pentru sine, drepturi ce nu sunt atribuite de nicio putere, divină sau umană, dreptul pozitiv doar are posibilitatea să ia cunoștință de aceste drepturi, să le protejeze, să le respecte sau la fel de bine, să le încalce.

Din punct de vedere juridic, drepturile omului pot fi considerate prin prisma a două accepțiuni: prima face referire la un drept obiectiv al drepturilor omului ce implică ansamblul instrumentelor internaționale ce validează și protejează această categorie de drepturi, cât și mecanisme instituționale de asigurare a respectării și protejării lor; a doua accepțiune consideră drepturile omului ca fiind drepturi subiective conferite unui anumit titular, noțiunea de făcând trimitere la ansamblul de prerogative recunoscute unui anumit subiect de drept, titularul având capacitatea de a declanșa

imperativul conținut în norma de drept pentru a asigura punerea în valoare a ansamblului de posibilități juridice ce îi sunt recunoscute.

Protecția juridică a drepturilor omului este parte a dreptului internațional public, iar normele acesteia reglementează drepturile subiective esențiale entității umane, conținutul acestor drepturi, garanțiile privind respectarea și exercitarea lor în sfera internațională. Consecința demersurilor normative în plan internațional, dar și național s-au instituit principii și trăsături ale protecției drepturilor fundamentale, acestea fiind acceptate de majoritatea subiecților dreptului internațional.

Prin recunoașterea și asigurarea internațională a drepturilor în plan intern, conduce la cooperare internațională a statelor, ca efect al neatribuirii competenței absolute statelor, acestea fiind obligate să protejeze drepturile și să vegheze la respectarea acestora de către toți cetățenii prin instituirea mecanismelor de control. Normele internaționale devin aplicabile prin introducerea acestora în ordinea juridică internă, prin raportare la Constituția fiecărui stat, fiind necesar ca acestea să fie îndeajuns de concise privind obiectul și forma pentru a evita măsurile complementare de punere în executare, să dispună de caracteristica self-executing.

Caracterul subsidiar pune în vedere un grad minim acceptat privind protecția internațională, de la care nu se poate face derogare spre un grad inferior de protecție; decurge regula obligativității de parcurgere a tuturor căilor interne de recurs înainte de sesizarea unui organism internațional, conferind prioritate soluționării cauzelor ce presupun violare a drepturilor omului, prin recurgerea la mecanismele naționale, întrucât scopul principal nu este acela de a sancționa statele, ci de a le sprijini în vederea respectării și identificării de soluții echitabile și juste.

Prin raportare la „pacta sunt servanda” (referire la acordul dintre părți care produce efecte juridice prin el însuși) se face distincție de rang între normele internaționale față de cele interne, prin raport de superioritate; regula exceptată în caz de conflict între norma internațională a drepturilor omului și norma internă, se aplică întotdeauna norma cea mai favorabilă.

Introducerea individului ca subiect de drept internațional, reprezintă una dintre trăsăturile particulare ale protecției drepturilor, individul având recunoscută, de către state, calitatea de titular de drepturi și obligații, putând să participe la proceduri de judecată doar în materia protecției drepturilor.

Bibliografie:

- Adrian, Bogdan, *Drepturile omului. Instrumente și mecanisme internaționale*, Craiova, Editura Universitaria, 2005.
- Androne, Nae, *Ghid privind legislația și uzanțele Curții Europene a Drepturilor Omului*, București, Editura Lumina Lex, 2004.
- Anechitoae, Constantin, „Operele „orfane” și operele anonime”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, Anul VI, nr. 2 (19), martie 2009.
- Anechitoae, Constantin, „Statu-quo-ul „operelor orfane”, în *Controverse în proprietatea intelectuală*, București, Editura Universul Juridic, 2019, pp. 43-54.
- Bârsan, Corneliu, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*, volumul I. *Drepturi și libertăți*, București, Editura All Beck, 2005.
- Bârsan, Corneliu; Eftimie, Marius, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, București, Editura Hamangiu, 2009.
- Brașoveanu, F.; Alexandru, Petru; Lisievici, Brezeanu, „The Free Movement of Goods, Persons, Services and Capital”, în *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series, Volume X*, 2010, *The International Conference Present Issues of Global Economy, Subsection On European Integration*, ediția a VI-a, 21 – 22 mai 2010, Constanta.
- Brașoveanu, F., „Considerations regarding the protection of human rights at european level”, în *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu*, Seria Științe Juridice, Nr. 2/2015.
- Brașoveanu, F., *Evoluția istorică a problematicii drepturilor omului și a libertăților sale fundamentale*, Constanța, Editura Ex Ponto, 2020, p. 217.
- Brașoveanu, F., „International protection of human rights”, în *„Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series, Volume XII, Issue 2/2012*.
- Buergenthal, Thomas, *Dreptul Internațional al drepturilor omului*, București, Editura All, 1996.
- Bunea, D.C.; Traian, C.G.; Cambrea, I., *Dicționar de drepturile omului*, București, Editura C.H. Beck, 2013.
- Chiriță, Radu, *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentarii și explicații*, volumul II, București, Editura C.H. Beck, 2007.
- Ciobotă, Eugen, „Evoluția conceptului de drepturile omului”, în *Drept, Annales Universitatis Apulensis*, Series jurisprudența, nr.10, Alba Iulia, 2007.

- Consiliul Europei, *Curtea Europeană a drepturilor omului în 50 de întrebări*, Strasbourg, iulie 2012.
- Consiliul Europei, *Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Ghid practic cu privire la admisibilitate*, trad. Direcția Agent Governamental, Ministerul Afacerilor Externe, România, decembrie 2011.
- *Constituția României din 1991*, revizuită în 2003.
- *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, 1948.
- Drăganu, Tudor, *Declarațiile de drepturi ale omului și repercusiunile lor în Dreptul internațional public*, București, Editura Lumina Lex, 1998.
- Dură, N. V., „Rights”, „Freedoms” and „Principles” Set out in the Charter of Fundamental Rights of the EU”, în *Journal of Danubius Studies and Research*, vol. VI, nr. 2 (2016), pp. 166-175.
- Dură, N. V., „General Principles of European Union Legislation Regarding the Juridical Protection of the Human Rights”, în *Journal of Danubius Studies and Research*, vol. III, nr. 2/2013, pp. 7-14.
- Dură, N. V., „The Fundamental Rights and Liberties of Man in the E.U. Law”, în *Dionysiana*, IV, No. 1 / 2010, pp. 431-464.
- Dură, N. V., „The Universal Declaration of Human Rights”, în *EIRP Proceedings*, Vol. 10, Danubius University Press, Galați, 2015, pp. 235-242.
- Harris, D.J.; O' Boyle, M.; Warbrick, C., *Law of the European Convention on Human Rights*, London, Dublin, Edinburgh, Butterworths, 1995.
- Mazilu, Dumitru, *Drepturile omului. Concept, exigențe și realități contemporane*, ediția a II-a, București, Editura Lumina Lex, 2003.
- Mititelu, C., „Provisions of Principle with European Constitutional Value on the „Person's” Right to Freedom and Security”, în *Journal of Danubius Studies and Research*, vol. VI, nr. 2 /2016, pp. 158-165.
- Mititelu, C., „The European Convention on Human Rights”, în *10th Edition of International Conference. The European Integration – Realities and Perspectives*, Galați, Danubius University Press, 2015, pp. 243-252.
- Mititelu, C., „The Human Rights and the Social Protection of Vulnerable Individuals”, în *Journal of Danubius Studies and Research*, vol. II, nr. 1/2012, pp. 70-77.
- Mititelu, C., „The Right to Life. From the Prevention of Torture and Inhuman Punishment to the Abolition of the Death Penalty”, în *“Ovidius” University Annals*, Economic Sciences Series Volume XIII, Issue 2/2013, pp. 128-133.

- Năstase, Adrian, *Drept Internațional public*, București, Casa de Editură și Presă „Șansa” S.R.L., 1991.
- Neamțu, Elena Ancuța, „Sistemul european de protecție a drepturilor omului”, în *Analele Universității „Constantin Brâncuși”*, Târgu Jiu, Seria Științe juridice, Nr. 1/2008.
- Popescu, Corneliu Liviu, *Protecția internațională a drepturilor omului. Surse, instituții, proceduri*, București, Editura All Beck, 2000.
- Selegean, M., *Jurisprudență CEDO – studii și comentarii*, București, Institutul Național al Magistraturii, 2005.
- Sudre, F., *Droit européen et international des droits de l'homme*, Paris, Editura PUF, 2003.
- Teodosie, Petrescu; Anechitoae, Constantin, „Predica – operă cu caracter religios, protejată prin dreptul de autor (II)”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, Anul VII, nr. 4 (25), decembrie 2010, pp. 24-37.
- Voicu, Marin, *Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Organizare. Funcționare. Procedură. Jurisprudență. Modele de formulare pentru sesizarea Curții*, Editura Juridică, București, 2000.
- Voicu, Marin, *Protecția europeană a drepturilor omului, teorie și jurisprudență*, București, Editura Lumina Lex, 2001.
- Zlătescu, Irina Moroianu, *Drepturile omului – Un sistem în evoluție*, București, Institutul Român pentru Drepturile Omului, 2008.